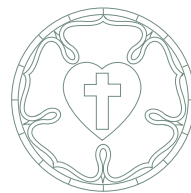

GUDS SKAPERVERK

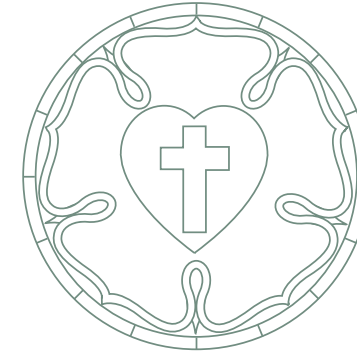
– vårt hjem

TRO, HÅP OG HANDLING

Et budskap om vårt kristne kall i møte med klimakrisen

Bispemøtet

Innhold

Forord	4
Inngangsort	5
Synsbekjennelse	7
Kyrie	9
Gloria	11
Dåp	13
Forsakelse og troen	14
Forkynnelse	17
Forbønn	18
Takkoffer	19
Nattverd	21
Velsignelse og utsendelse	22
Referanser	23

DEN NORSKE KIRKE

Bispemøtet

Postadresse: Pb. 799 Sentrum, 0106 Oslo
Besøksadresse: Rådhusgata 1-3, Oslo (Kirkens hus, 5. etg)

E-post: bispemotet@kirken.no
www.kirken.no/bm

Bispemøtet februar 2021. 1. opplag.

Forord

Vi trenger inspirasjon og mot for å møte klimautfordringene. Bispemøtet tror gudstjenesten gir oss nettopp det. Når vi i dette dokumentet har valgt å reflektere over vår tids store utfordring og krise i lys av gudstjenestens ulike ledd, ser vi tydelig at klimakrisen handler om vår tro på Gud og vårt liv i Guds verden. Dessuten kan vi på en ny måte se hvordan våre liv kommer til uttrykk når vi feirer gudstjeneste, og hvordan Gud der møter oss midt i livet - slik det er, også i møte med denne krisen. Dette er en annen måte å omtale denne krisen på enn vi har gjort før. Vi tror at det gjør at budskapet til oss blir klarere – og enda mer utfordrende.

Det vakre og finstemte samspillet mellom artsmangfold og livsbetingelser er skapt av Gud. Gud har betrodd oss å forvalte skaperverket og menneskenes liv er innvevd i og avhengig av det (1. Mos 1, 28 ff). Nå løfter vi blikket og erkjenner vårt ansvar for jorden.

Balansen i naturen er forstyrret. Vi vet at mennesker er ansvarlige for endringer i klima og for forurensing som ødelegger liv.

Skaperverket er som en stor vev, der alt henger sammen, vevd i et eneste stykke. Skapelsen bærer Guds navn og Gud selv ga den sitt preg da han uttalte de første skaperord: «Det skal bli lys!». Og Gud så at det skapte var godt (1 Mos 1,31).

Mennesket er en del av denne store livsveven og lever i samspill med alt det skapte. Gud skaper mennesket av jorden og blåser livspust i nesen på det (1.Mos 2,7). Mennesket er en del av naturen og derfor avhengig av den nære forbindelse med alt det skapte.

Kirken må stadig minne om at vi er kalt til å vise den samme omsorg for jorden som Gud har vist oss gjennom den finstemte sammenhengen i skaperverket. Kampen for klimarettferdighet er en del av det oppdraget Jesus Kristus kaller oss til.

I gudstjenesten lovpriser og takker vi Gud vår Skaper, Frigjører og Livgiver. Vi søker Gud i bønn. Vi ber om tilgivelse. Håpet som forkynnes i evangeliet gir oss mot i møte med klimakrisen, og gir oss kraft til de handlinger som kreves av oss. Det er livskraft i fellesskapet som samles om ord og sakrament. Der kalles vi til oppgjør og oppbrudd, og til å stå sammen med alle mennesker som vil ta et felles ansvar for vår ene jord. Evige Gud, vi ber:

«Vis oss din vei, og gi oss vilje til å gå den».

*Bispemøtet
Februar 2021*

Inngangsort

*«Når jeg ser din himmel,
et verk av dine fingre,
månen og stjernene
som du har satt der,
hva er da et menneske
- at du husker på det,
et menneskebarn
- at du tar deg av det?»
(Salme 8)*

Det er her vi begynner, i møte med Gud.

Med blikket rettet opp mot nattehimmelen, kan mange få en erkjennelse av hvor små vi mennesker er. Himmelen er dekket av lysende stjerner. Månen skinner mot jorden. Nordlyset flerrer den mørke nattehimmelen, midnattsola skinner døgnet rundt. Undringen og gleden over dette øyeblikket blir til ord, til lovsang. «Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingre, månen og stjernene som du har satt der, hva er da et menneske - at du tar deg av det?».

Mellom linjene vibrerer Bibelens første ord. «I begynnelsen skapte Gud». I møte med naturens veldighet erfares storheten i skapelsens mysterium.

Jorden hører Gud til, men den er også vårt hjem.

Jorden og naturen er en gave fra Gud. Den er vakker og rik på ressurser, og på samme tid sårbar. Vi er kalt til å forvalte det vi har fått i solidaritet med medmennesker under andre himmelstrøk og de generasjonene som kommer etter oss, og

Syndsbekjennelse

med respekt for andre levende veseners egenverdi. Som mennesker er vi en del av skaperverket og deler livet på jorden med alt levende. Naturen er en vakker, men også en skremmende omgivelse for livskampen. Både mennesker og annet liv lever ofte i en brutal kamp for overlevelse.

Men overalt i skaperverket er spor av Guds livskraft og godhet. Se på åkeren om høsten, trær med frukt, hav med fisk. Se det nyfødte barnet som fyller lungene med luft for første gang og skriker! Se på alt som vokser og utvikler seg. Se sommerfuglen som et ørlite øyeblikk er nesten vektløs i din hånd. Det er spor av Gud i vår hverdag.

Gud skaper fortsatt og opprettholder stadig skaperverket. Gud er ikke bare opphavet til universet, men er virksom i hele skaperverket også i dag. En annen av Bibelens salmer skildrer dette med vakre ord slik:

«Du lar kilder velle fram i dalene så bekker renner mellom fjellene. De gir drikke til alle dyr på marken [...] Du lar gresset spire fram for feet og vekster til nytte for mennesket. Du lar brodet komme fra jorden, vinen gir mennesket glede».
(Salme 104, 10 ff).

I samisk tradisjon brukes samme ord for skapelse og velsignelse: 'sivdnidit'. Dette er en religiøs praksis som vi kan finne i hele Sápmi (samiske områder i Russland, Finland, Sverige og Norge). Oftest utføres denne praksisen ved at en tenker eller uttaler noen velsignelsesord. Innimellom inngår også små ritualer som for eksempel å korse seg selv. Sivdnidit er en praksis som hører til hverdagen, og som understreker den nære sammenhengen mellom skaperverket og Gud selv, og at vi møter Gud i skaperverket. Den kan være en måte å be aftnebønn på, bønn før og etter maten eller når man skal gi seg ut på reise.

Som mennesker er vi Guds forvaltere her på jorden, men vi er også medskapere. Det innebærer å verne om Guds hellige skaperverk. Vi må ta ansvar for at livet på jorden overlever. Vi må ha respekt og omtanke for vekster og dyr. Vi skal forvalte jordens ressurser og råvarer på en måte som er tjenlig og fremtidsrettet.

God forvaltning er ikke å motarbeide fornyelse eller fremskritt. Vårt arbeid er en kontinuerlig prosess som utfoldes i et kreativt mangfold med forskning, utdanning og innovasjon som stadig fornyes i møte med nye utfordringer. Slike nyvinninger er også Guds gode muligheter til oss og må stimuleres, men ikke på bekostning av skaperverkets egenverdi, mangfold og bærekraft, eller menneskers integritet og verdighet.

Vi er forpliktet til å fordele skaperverkets goder rettferdig, og med respekt for naturens egenverdi. Kommende generasjoner skal kunne leve på en jord som gir dem nok å spise, rent vann å drikke, og muligheten til å leve trygge, gode liv.

Når vi forholder oss til alt det skapte, forholder vi oss også til Gud.

*Gode Gud, du som gir liv til alt som lever,
vi priser deg for jordens skjønnhet,
og for alt som lar oss kjenne at du er god.
Her for ditt ansikt ber vi: Gi oss lyttende ører,
takknemlige hjerter og tjenende hender,
så vi kan høre ditt ord, lovprise deg for din godhet
og i ord og gjerning vitne om dine storverk.*
(Fra kirkens liturgi)

«Han kom inn i Jeriko og dro gjennom byen. Der var det en mann som het Sakkeus. Han var overtoller og svært rik. Han ville gjerne se hvem Jesus var, men han kunne ikke komme til for folkemengden, for han var liten av vekst.

Da løp han i forveien og klatret opp i et morbærtre for å få se ham på et sted hvor han måtte komme forbi. Og da Jesus kom dit, så han opp og sa til ham: «Sakkeus, skynd deg og kom ned! For i dag må jeg ta inn hos deg.» Han skyndte seg da ned og tok imot ham med glede. Men alle som så det, murret og sa: «Han har tatt inn hos en syndig mann.»

Men Sakkeus sto fram og sa til Herren: «Herre, halvparten av alt jeg eier, gir jeg til de fattige, og har jeg presset penger av noen, skal de få firedobbelt igjen.» Da sa Jesus til ham: «I dag er frelse kommet til dette huset, for også han er en Abrahams sønn. For Menneskesønnen er kommet for å lete etter de bortkomne og berge dem.» (Lukas 19,1-10).

Jesu møte med Sakkeus førte til store forandringer i tollerens liv. Fortellingen viser oss at vi må ta oppgjør med vårt svik og vår grådighet. Det viser muligheten til å starte på nytt i tillit til Guds tilgivelse og forsoning. Den kan gi oss en ny begynnelse og en ny livsorientering.

*Tilgi oss, Gud,
at vi ikkje bryr oss når naturen blir øydelagd,
men vil hauste overdriven profitt utan respekt for livet.
Lær oss, ved din nåde,
å elske alle dine skapningar, våre systrer og brør,
og ta vare på livet i alt sitt mangfald.*

I en av Bibelens første fortellinger gjemmer Adam og Eva seg etter at de har brutt Guds vilje. De våger ikke å stå for Gud, og Gud selv må kalle dem tilbake til seg.

Vi må møte Gud og andre mennesker ansikt til ansikt, og bekjenne det som er imot Guds vilje. Synd er løgnen om at mennesket lever for seg selv, og den løgnen fører oss bort fra liv og fellesskap. Ødeleggelse av naturen, klimakrisa og mistillit mellom mennesker er konsekvenser av syndens realitet.

Naturen er i ferd med å gjøre opprør mot menneskene som har plaget, utnyttet og undertrykt den så lenge. I møte med krisen vi nå står overfor er det lett å få øye på følgene av det vi mennesker har gjort galt. Både klimaendringer og tap av biologisk mangfold er resultat av menneskeskapt utvikling og handling. Det henger sammen med vårt høye forbruk. Dette gjør oss medansvarlige for andres lidelse og naturens ødeleggelser.

Vi må innse at flere av våre politiske og økonomiske valg skader jorden og ødelegger klimaet. Vi står i en historisk sammenheng der den kristne forvaltertanken ikke bare er blitt brukt til å legitimere god forvaltning av jordens ressurser, men også har ført til rovdrift som ikke er bærekraftig for miljøet på kort eller lang sikt.

Vi trenger å vende oss til Gud som enkeltmennesker og som kirke, som del av en nasjon og en menneskehet, og bekjenne våre feiltrinn og vår synd.

Sett oss fri til å tjene deg, verne om skaperverket og møte vår neste med kjærlighet.

*Gud, du kjenner og elsker oss alle.
Du vil vi skal ta vare på hverandre og på jorden.
Vi vet at vi svikter og gjør deg imot.
Tilgi oss og hjelp oss,
for Jesu skyld.
(Fra kirkens liturgi)*

Evangeliene forteller at mennesker som møter Jesus får en ny begynnelse. Det skjer en forandring. Jesu ord gir kraft til nytt liv. Hans ord lød med en oppfordring til radikal endring av lev-

esett, slik han selv sa det «gå bort, og synd ikke mer». Vi møtes av Guds nåde som setter oss fri og kaller oss til å ta nye valg til beste for vår neste og for hele skaperverket.

*Så høy som himmelen er over jorden, så veldig er hans miskunn
over dem som frykter ham. Så langt som øst er fra vest, tar han
syndene våre bort fra oss.
(Sal 103,11-12.)*

Kyrie

«De kom til Jeriko, og da Jesus dro ut av byen sammen med disiplene og en stor folkemengde, satt en blind mann ved veien og tigget. Han het Bartimeus, sønn av Timeus. Da han hørte at det var Jesus fra Nasaret som kom, satte han i å rope: «Jesus, du Davids sønn, ha barmhjertighet med meg!» Mange snakket strengt til ham og ba ham tie, men han ropte bare enda høyere: «Du Davids sønn, ha barmhjertighet med meg!» Da stanset Jesus og sa: «Be ham komme hit!» De ropte på den blinde og sa til ham: «Vær ved godt mot! Reis deg! Han kaller på deg.» Mannen kastet kappen av seg, sprang opp og kom til Jesus. «Hva vil du jeg skal gjøre for deg?» spurte Jesus. Den blinde svarte: «Rabbuni, la meg få synet igjen!» Da sa Jesus til ham: «Gå du! Din tro har frelst deg.» Straks kunne han se, og han fulgte Jesus på veien.» (Mark 10.46-52).

En blind tigger fra Jeriko har gitt oss språk til vårt felles rop om hjelp: Kyrie eleison! Den blinde Bartimeus ropte «Jesus, du Davids sønn, ha barmhjertighet med meg». Flere mennesker i nød ropte det samme da de møtte Jesus. Gjennom den kristne kirkes historie har dette ropet fått plass i mange av kirkens liturgier. Nå tar vi del i den blinde mannens rop om hjelp. Nå er det vi som roper: «Kyrie eleison». Vi trenger at Gud forbarmer seg over oss, som nasjon, som menneskehet og skaperverk.

Klimaendringene truer millioner av menneskers daglige brød. De påvirker planter og dyr, nedbøren og årstidenes vekslinger. Temperaturen stiger, vannet blir varmere, isen smelter, vi opplever mer tørke og ekstremvær. Dette er allerede en trussel mot mange menneskers liv. Havet blir surt og nye sykdommer oppstår. FN's klimapanel har vist oss at vi står overfor en katastrofal global oppvarming. Det haster å gjøre noe. Verdens urfolk er her særlig utsatt fordi deres levesett trues av forbruksutviklingen og klimaendringene som følge av det.

Vi må derfor ta inn over oss nødvendigheten av store politiske og økonomiske endringer for å bekjempe årsakene til denne klimaendringen. Dette må følges opp i beslutninger, i konkrete planer og i praksis. Vi er en del av den ene og samme globale virkelighet, Utslippene som allerede har funnet sted har fått store konsekvenser for vår verden i dag, og risikoen for at virkningene blir uopprettelige øker jo større klimaendringene blir.

Vi vet at global oppvarming undergraver klodens matsikkerhet, økonomisk bærekraft og sosial stabilitet. Eksisterende sikkerhetsrusler i mange sårbare stater og områder forsterkes. I nesten alle land øker forskjellene og urettferdigheten i fordelingen av ressurser og velferdsgoder. Om vi ikke lykkes i å kutte utslippene betydelig de nærmeste årene, er det svært stor risiko for at klimaendringene vil få katastrofalt uopprettelige konsekvenser.

Klimaendringer er en av de største truslene mot naturmangfoldet i verden. Temperaturstigning og endrede nedbørmengder rammer livsvilkårene for klodens arter og vil påvirke både naturmangfold og økosystemer.

Tapet av naturmangfold skyldes i stor grad menneskelig påvirkning. FN-rapporten «The Millenium Ecosystem Assessment» (MA) slår fast at menneskeskapte endringer i økosystemene de siste 50 årene har gått raskere enn i noen annen periode i menneskets historie. I vår tid utryddes arter 100 til 1000 ganger raskere enn hva som tilfelle under naturlige omstendigheter. 10-100 arter utslettes hvert døgn. Tap av naturmangfold viser seg å ha en selvforsterkende effekt, som en snøball som ruller. Når en art dør, påvirker det livsvilkårene til artene rundt den, som gjør at også de står i fare for å dø ut. Dette viser at utviklingen i dag ikke er bærekraftig. De forskjellige artene har en egenverdi og

vi har ingen rett til å utslette dem, uansett om arten her og nå synes nyttig for oss eller ikke.

Bibelens ord om at «helt til denne dag sukker og stønner hele skapningen sammen, som i fødselsrier» (Rom 8,22) har fått en helt ny dimensjon. Vi lever med store utfordringer og kriser på samme tid, og de påvirker hverandre. Klimakrise og tap av biologisk mangfold fører til større ulikheter og mer fattigdom, som igjen forsterkes av en pandemi. Sammen med krig og uro er dette også blant årsakene til økende antall flyktninger og migranter.

Fra ulike deler av verden vet vi at mange allerede nå er ofre for klimakrisene. Mennesker ved Stillehavet erfarer at de må flytte fordi matjorda deres druknes av havet som stiger, og vannet tar sakte men sikkert kveleltak på landsby etter landsby. Andre steder rammes jordbruket av den uforutsigbare vekslingen mellom alvorlig tørke og store nedbørsmengder. I vårt eget land er det store utfordringer for den samiske reindriften sterke tradisjon. Tap av beiteområder ødelegger det helt spesielle livsgrunnlaget. Det er både et rettighetsproblem, og en del av klimautfordringen.

Som mennesker sørger vi over tap av flora og fauna og mangfold som er med å berike våre liv og vår eksistens. Klimasorg er en økende menneskelig reaksjon på klimaendringer og tap av biologisk mangfold. En større bevissthet om at vår klode er truet vokser stadig frem fordi noe som var friskt og livskraftig forsvinner. Dette er en dyp og alvorlig erkjennelse, men det kan også sette oss på sporet av hva som er viktig og nødvendig å gjøre.

Klimakrisen treffer midt i sentrum av kirkens tro og liv. Vi står sammen i et økumenisk fellesskap med våre kristne søsken og i et fellesskap av mennesker av alle kulturer og religioner og minnes om at «når et lem lider, lider alle de andre med» (1 Kor. 12,26).

Gud, himmelske Far!

Du som bærer verden og holder himmelen oppe.

Vi roper til deg – vi, som du skapte i ditt bilde,

men som på alle måter har trådt feil på din sti

og er kommet bort fra din vei.

Vi har gått oss vill i store mørke skoger og finner ikke veien tilbake.

Vi roper til deg om hjelp til å ta oss opp fra mørket til lysets

høydedrag og se jorden i ditt hellige lys.

Gloria

*Du lar kilder velle fram i dalene
så bekker renner mellom fjellene.*

*De gir drikke til alle dyr på marken,
ville esler får slukke tørsten.*

*Der finner fuglene under himmelen bolig,
de synger mellom greinene.*

*Han vanner fjellene fra sin høye sal.
Jorden mettes med frukten av din gjerning.*

*Du lar gresset spire fram for feet
og vekster til nytte for mennesket.
(Salme 104, 10-14)*

Kirken har til alle tider lovet og takket Gud for skaperverket. I Salmenes bok finner vi mange uttrykk for dette. Mennesker over hele jorden uttrykker fremdeles sin tro i bønner og sanger og salmer. Lovsangen er vårt svar. For en kirke som takker Gud for skaperverket, er veien kort til å ta aktiv del i klimakampen. En salme som tilskrives den hellige Frans har på en spesiell måte satt ord på dette:

*Takk, gode Gud for alle ting,
Først for bror Sol, så lys og fin.
Han vekker oss hvert morgengry
Og er ditt tegn i sky.
Halleluja, Halleluja.
Takk for alle dine under.*

*Takk, gode Gud for moder Jord,
Hun gjør oss ett med alt som gror.
Hun bærer trær og blomster frem
Og smykker by og land med dem.
Halleluja, Halleluja.
Takk for alle dine under.*

*Syng, dag og natt! Syng hav og jord!
Vir priser Gud i samstemt kor:
Du er så rik! Du ser oss nå,
Du bøyer deg mot alle små.
Halleluja, Halleluja.
Takk for alle dine under.*

Dåp

Det var en mann som het Nikodemus. Han var fariseer og en av jødernes rådshefter. Han kom til Jesus om natten og sa: «Rabbi, vi vet at du er en lærer som er kommet fra Gud. For ingen kan gjøre de tegnene du gjør, uten at Gud er med ham.» Jesus svarte: «Sannelig, sannelig, jeg sier deg: Den som ikke blir født på ny, kan ikke se Guds rike.» «Hvordan kan en som er gammel, bli født?» sa Nikodemus. «Kan noen komme inn i mors liv igjen og bli født for andre gang?» Jesus svarte: «Sannelig, sannelig, jeg sier deg: Den som ikke blir født av vann og Ånd, kan ikke komme inn i Guds rike.» (Joh 3,1–5).

Vann er en forutsetning for alt liv på jorden. Vann er en del av skaperverket og en del av vår hverdag. Vann inngår i det vi drikker og spiser, og det er en stor del av kroppen vår. Vi bruker vannet til å vaske oss og til å beskytte oss mot sykdom. Regnet vannet jorden, gjør den grønn og fruktbar. Det knytter oss til alt levende på jorden og til naturens kretsløp. Vi begynte vårt liv i vann, beskyttet av fostervannet i mors mage. I dåpen blir vannet tatt i bruk i en hellig handling.

Bibelen inneholder mange fortellinger hvor Gud handlet i og gjennom vann. Vann kan både gi og ta liv. Gud skapte verden gjennom vann (1 Mos 1; 2 Pet. 3,5). Noah og de som var med ham, ble reddet fra flomvannet. Regnbuen ble satt som tegn på Guds trofasthet (1 Mos 7–8; 1 Pet. 1,20–21). Gud reddet Israelfolket gjennom Sivsjøen (2 Mos 14; 1 Kor 10,1–2). Jesus lofte kvinnen ved brønnen det levende vann (Joh. 4,10–15). Elven med livets vann skal springe ut fra Guds trone (Åp 22,1).

Våre hav- og kystområder er rike på ressurser. Menneskelig aktivitet og klimaendringer truer dette mangfoldet i økende

grad. Våre fiskerier og havets matfat er truet av at havet utnyttes som om det var utømmelig, og økonomisk gevinst teller mer enn bærekraftig drift. Havet tilføres store mengder avfall. Plast og andre lite nedbrytbare materialer kan bli værende i miljøet i hundrevis av år og skade både dyr og mennesker. På verdensbasis er det anslått at 8–12 millioner tonn plast havner i havet hvert år.

Vannet er vårt livsgrunnlag og samtidig en trussel. Vannet i den kristne dåpen er et tegn som rommer både liv og død. Dåpen skjærer oss ikke fra ondskap, synd og destruktive krefter. Den gir oss et løfte og et håp om at livskraftene er sterke, og at Gud tilgir oss og rensar oss for all urett.

Gud vil ha fellesskap med oss mennesker, og at vi skal leve i fellesskap med hverandre. Jesus Kristus er den som knytter sammen himmel og jord, evigheten og hverdagen her og nå. Dåpen setter oss inn i et globalt fellesskap i hele den verdensvide kirke, sammen med mange som lider på grunn av urettferdighet, sykdom og klimaendringer, Dåpens oppstandelseshåp sprenger grensene for dette livet og utfordrer oss til ansvar og kjærlighet. Kjærligheten gir oss engasjement og omsorg for samfunnet, for våre medmennesker og for den verden vi er satt til å forvalte. Dåpen er et kall til handling.

«Barmhjertige Gud, vi takker deg for at dåpens vann ved ditt ord er en nådens kilde, der du tilgir oss vår synd, frelser oss fra dødens makt og gir oss løfte om det evige liv. Send din Ånd så de som døpes reises opp til det nye livet med Jesus Kristus, vår Herre.» (Fra dåpsliturgien)

Forsakelsen og troen

«Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.

*Jeg tror på Gud Fader, den allmektige,
himmelens og jordens skaper.*

*Jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne sønn, vår Herre,
som ble unnfanget ved Den hellige ånd,
født av jomfru Maria,
pint under Pontius Pilatus,
korsfestet, død og begravet,
før ned til dødsriket,
stod opp fra de døde tredje dag,
før opp til himmelen,
sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd,
skal derfra komme igjen for å domme levende og døde.*

*Jeg tror på Den hellige ånd,
en hellig, allmenn kirke,
de helliges samfunn,
syndenes forlatelse,
legemets oppstandelse
og det evige liv.
Amen.»
(Den apostoliske trosbekjennelse)*

Vi vet alle noe om kampen mellom godt og vondt. Vi kalles til å si nei til det onde og ja til det gode. Å gi etter for syndens løgn ødelegger livet og alle relasjonene vi står i til Gud, medmennesker, naturen og oss selv. Når vi feirer dåp setter vi ord på og tar avstand fra det som er vondt og imot Guds vilje. Dette gjør vi i fellesskap ved hver dåp i gudstjenesten når vi forsaker djevelen og bekjenner troen.

Klimautfordringene angår vår tro på den Den treenige Gud. Bekjennelsen til den treenige Gud forankrer vårt liv i en altomfattende helhet.

Troen knytter oss til verdens og vår egen tilblivelse, men også til vårt daglige liv. Gud både gir liv og elsker alle sine skapninger. Martin Luther formulerer det slik: *«Gud har skapt meg og alle skapninger og holder alt dette ved lag. Han har gitt meg legeme og sjel, forstand og alle sanser. Han holder alt dette ved lag ... Dette gjør han bare av nåde og faderlig godhet, uten at jeg har fortjent det ...»*. Luthers forklaring til første trosartikkel.

Jesus, Guds sønn, ble en av oss. I inkarnasjonens mysterium tar Gud opp i seg den menneskelige natur og identifiserer seg med alt det skapte. Gud bærer det brutte og det skadede gjennom sårene på sin egen kropp. I Jesu liv, død og oppstandelse gis vi livskraft og håp til vårt oppdrag som forvaltere av Guds mangfoldige nåde.

Guds Ånd gir hele skaperverket liv. Ånden skaper i kirken et mangfoldig fellesskap av alle folkeslag, kulturer og sosiale grupper, som skal være et tegn på hele menneskehetens og verdens forsoning.

I alle tegnene vi kan spore på godhet, fellesskap og rettferdighet ser vi at Den treenige Gud fortsetter å skape og opprettholde livet i sin kirke og blant alle mennesker og folkeferd.

Vår felles tro på Gud gir frimodighet og håp til å kjempe for en bedre fremtid. I tillit til Den treenige Guds nyskapelse i oss og med oss kan vi bryte ut i bekjennelsens lovsang:

*Lovet være Gud, vår skaper, vi jubler over dine verk.
Lovet være Jesus, vår frelser, du viser oss veien til liv.
Lovet være Ånden, vår trøster, du fyller oss med glede og fred.»
(Fra kirkens liturgi)*

Forkynnelse

*«Han er den usynlige Guds bilde,
den førstefødte før alt det skapte.*

*For i ham er alt blitt skapt,
i himmelen og på jorden,
det synlige og det usynlige,
troner og herskere,
makter og åndskrefter –
alt er skapt ved ham og til ham.*

*Han er før alt,
og i ham blir alt holdt sammen».*
(Kolosserbrevet 1, 15-17)

Kirkens oppdrag er å forkynne evangeliet om Jesus Kristus, som viser oss Guds storhet, Guds kjærlige vilje og nåde. Forkynnelsen skal tolke og formidle hva Guds lov og evangelium betyr for mennesker og hele skaperverket i vår tid.

Evangeliets budskap er et budskap om håp! Dette håpet er forankret i Guds kjærlighet til oss og alt det skapte. Derfor må det kristne håpet også formidle Guds kjærlighet til hele Guds skaperverk. Da Jesus møtte mennesker ga han alltid livsmot og fremtidstro til dem som trengte det. Menneskene som møtte Jesus fikk et nytt blikk på eget liv, og han ga dem mot til et oppbrudd og kraft til å gå nye veier. Fremdeles erfarer vi det. Gjennom Guds ord kan vi se oss selv og verden med nytt blikk, kjærligheten, troen og håpets blikk.

Vi står sammen med kristne over hele verden i arbeidet med å begrense klimaendringene. Vi kan motvirke både frykt og motløshet når vi tar del i en forpliktende samhandling og holder fast ved vårt kall som Kristi disipler. Gjennom fortolkning, fordykning og bruk

av Bibelens ord og ved å la oss inspirere av tidligere kristnes spiritualitet, kan vi sammen bruke jorden til felles glede og nytte. Allerede på 300 tallet skrev biskop Ambrosius: «Jorden skal brukes av alle, alle sammen. Den kjenner ingen rike, bare fattige som den føder. Det er ikke av ditt gode som du gir til de fattige. Det er en del av Guds eget du gir tilbake. Jorden skal brukes av alle».

Når vi møter kriser er det lett å bli selvopptatte der vi kun får blikk for vårt eget. Guds ubetingede kjærlighet kaller oss til å elske vår neste og hele skaperverket. Vi kan ikke elske Gud og vår neste uten å ta vare på Guds skaperverk.

Vi trenger en felles politisk vilje til å ta beslutninger som ivaretar miljøet og grunnlaget for alt liv. Dette er forankret i mål om bærekraft og rettferdighet. Vi trenger både løsninger og holdninger som kommer alle mennesker til gode.

Bibelens tekster kan gi mot og håp til å ta fatt på det stykke arbeid som ligger foran. Guds ord kan gi oss kraft til å være en motkultur i dagens samfunn. Nøysomhet, solidaritet og ydmykhet er ord vi må hente tilbake og gi ny legitimitet.

*Gi oss, Gud, en visjon om vår verden
slik som din kjærlighet vil omskape den;
en verden hvor de svake blir beskyttet, ikke utnyttet,
en verden hvor ingen er sultne eller fattige,
en verden hvor goder og ressurser blir delt, så alle kan nyte godt av dem,
en verden hvor nasjoner, folkeslag og kulturer lever i toleranse og
gjensidig respekt,
en verden hvor fred bygger på rettferd og hvor rettferden styres av
kjærlighet.
Gi oss mot og inspirasjon til å bygge denne verden,
gjennom Jesus Kristus, vår Gud.*

Forbønn

«Slik skal dere da be:
Vår Far i himmelen!
La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød,
og tilgi oss vår skyld,
slik også vi tilgir våre skyldnere.
Og la oss ikke komme i fristelse,
men frels oss fra det onde.
For riket er ditt og makten og æren i evighet.
Amen.»
(Matteus 6, 9-13)

«Hva er tro, annet enn bønn», sa Martin Luther. Bønn er vår samtale med Gud. En bønn kan være ferdig formulert i en gudstjenesteliturgi eller bønnebok, - og en bønn kan være ordløs, et sukk, eller et spontant uttrykk for det som ligger oss på hjertet her og nå. Det gjelder også i vårt møte med klimakrisens utfordringer.

«Vær ikke bekymret for noe, men legg alt dere har på hjertet fram for Gud. Be og kall på ham med takk» (Fil. 4,6).

Bønn er av stor betydning både i den kristne gudstjeneste og i det daglige liv som kristen. Bibelen forteller at også Jesus ba, ofte i naturen. Evangelisten Lukas beskriver det slik: «Selv trakk han seg ofte tilbake til ensomme steder og bad der». (Lukas 5,16). Gjennom bønn og stillhet og kontemplasjon førte Jesus denne fortlørlige samtalen med Gud.

Bønn forener oss i et verdensvidt kristent fellesskap. Når vi sammen ber den bønnen Jesus har lært oss, blir vi del av et globalt fellesskap og kan kjenne at vi er med på en felles bevegelse mot det som er godt og rett.

Jesus lærte oss å be. Kristne fra alle land og kristne gjennom alle tider har søkt Gud med disse ordene og bedt om Guds rikes komme og at Guds vilje skal skje på jorden. I tider med uro og usikkerhet er det særlig godt og nødvendig å komme sammen i fellesskap som kristne på tvers av ulike kirkesamfunn. Håpet retter seg mot det vi ennå ikke ser. Det er håp om forandring, det som kan skje, det som må skje. Håpet kan bli formet i bønn til Gud. Blikket vårt blir vendt mot det Gud vil med denne verden, med kirken, med oss. «La din vilje skje på jorden slik som i himmelen». Slik har Jesus lært oss å be.

Gudstjenestens forbønn er både himmelvendt og jordvendt. Gudstjenestens liturgiske ledd favner mange fler enn dem som er samlet til messe. I gudstjenesten kommer vi frem for Skaperen av himmel og jord og ber for kirken og for alle mennesker. Disse bønnene rommer også bønn for alt det skapte, og uttrykker den nære tilknytningen mellom skaperen og det skapte.

Når vi ser klimakrisen som utgjør en alvorlig trussel for både natur og liv, inkludert våre egne liv, ber vi om å få mot og kraft til å leve, som tegn på at alt det skapte tilhører Gud. Vi ber om en rettferdig fordeling av jordens ressurser. Vi ber for beslutningstakere og styresmakter, om politisk vilje til å få forgang i klimatiltakene slik at internasjonale avtaler blir innfridd.

Vi ber om at vi får innsikt og vilje til å endre vår livsstil, våre daglige rutiner, og være til tider ubetenksomme og ofte skadelige valg. Det handler om mat, forbruk, reiser, vann- og energiforbruk og forbruk av mange materielle goder. Vi ber om hjelp til forandring i våre liv, slik at vi kan leve enklere og med større respekt for hverandre og for skaperverket.

Vi ber i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn, i Skaperen, Frigjøreren og Livgiverens navn.

Takkoffer

«Evide Gud, din er jorden og det som fyller den.
Alt vi eier tilhører deg.
Av ditt eget gir vi deg tilbake.
Ta imot oss og våre gaver i Jesu navn. Amen.»
(Fra kirkens liturgi)

Jesus sa: «Et nytt bud gir jeg dere: Dere skal elske hverandre. Som jeg har elsket dere, skal dere elske hverandre. Ved dette skal alle forstå at dere er mine disipler: at dere har kjærlighet til hverandre.» (Johannes 13:34-35).

Helt fra kirkens første tid da menighetene samlet seg i hjemmene, videreførte de Jesu ord i praksis. De delte alt for at ingen skulle lide. De tok seg av enker og farløse og ga til de fattige. På denne måten viste de at nestekjærlighet og omsorg skulle være en viktig del av menighetens fellesskap.

Å dele av det vi har er en gammel kristen praksis. Kirken har en særlig forpliktelse til å vise og virkeliggjøre nestekjærlighetens handlinger og symboler. De siste årene har vi sett et nestekjærlighetens handlingsfellesskap utvikle seg, ikke minst blant verdens ungdom i møtet med den globale klimakrisen. Dette ser vi som et håpsteget i vår tid.

Nestekjærlighet gir mennesker livskraft, livsmot og fremtidshåp. Kjærligheten «krenker ikke, søker ikke sitt eget, den gleder seg ikke over urett, men har sin glede i sannheten» (1 Kor 13,5-6).

Å være kirke i et av verdens rikeste land forplikter. Vi må erkjenne at vår velferd ofte er bygd på økonomiske strukturer som bidrar til urettferdighet i verden. I flere tiår har Norge forvaltet økonomisk rikdom som et resultat av petroleums-

utvinning. Olje og gass forbrennes og blir en del av verdens totale klimagassutslipp. Derfor har også vi et særlig ansvar for å bidra med ressurser og økonomi for å utvikle nye energikilder og redusere våre utslipp og begrense videre miljødeleggelse.

Både som samfunn og som enkeltmennesker, er det vår forpliktelse å dele av vår velstand. Vi ser nødvendigheten av at det norske samfunn, med fellesskapets økonomiske ressurser, øker bidragene til klimaarbeidet til beste for alle.

Nattverd

*«Så tok han et brød, takket og brøt det, ga dem og sa:
«Dette er min kropp, som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.»
På samme måte tok han begeret etter måltidet og sa:
«Dette begeret er den nye pakt i mitt blod, som blir utøst for dere»
(Lukas 22, 19-20).*

I Bibelen skildres ofte Guds nærvær som et måltid. Å sitte rundt samme bord og dele måltidets gleder står som et tegn på Guds gjestfrihet og raushet, og skaper fellesskap. Markens grøde deles med alle. Druene og vinen er i Bibelen uttrykk for fellesskap og glede. Det er også uttrykk for Guds gave til oss – vi møter og mottar den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus i brødet og vinen.

I nattverden samles mennesker fra hele verden og i alle generasjoner rundt det samme nattverdbord.

Vi tilhører en verdensvid kirke. Hver gang vi samles til gudstjeneste bekjenner vi dette globale fellesskap som strekker seg på tvers av grenser og kontinenter. *«Brødet som vi bryter, gir det ikke del i Kristi kropp? Fordi det er ett brød, er vi alle én kropp. For vi har alle del i det ene brød» (1. Kor. 10, 16-17).*

I nattverdfeiringen både bekjenner vi og kjenner vi at vi utgjør et stort fellesskap som tar del i den samme takkebønn og får del i det samme brød. I dette måltidet ligger også Jesu egen invitasjon til fellesskap, solidaritet og forsoning. Helt fra kirkens første tid har det å dele nattverdens brød og vin stått i sammenheng med det å dele maten vi spiser og vannet vi drikker. Vi bringer fram frukt av jorden og menneskers arbeid.

I nattverdens fellesskap står vi sammen for å virkeliggjøre Jesu oppdrag. Som et høydepunkt i kirkens gudstjeneste gir den oss kraft til å møte hverdagen. Vi sendes ut i verden med et diakonalt oppdrag som Jesu disipler. Ord må bli til nestekjærlighetens handling i møte med mennesker og samfunn. Det vi får i dette fellesskapet kan forandre oss selv og den verden Gud elsker.

I hver bit brød vi deler ligger det også gjemt et håp om en rettferdig verden. I nattverdens måltid, i brødet og vinen, ligger en smak av en bedre fremtid. Nattverden er ingen individuell handling, men løfter oss inn i en relasjon til Gud gjennom Jesus Kristus og til hverandre. På denne måten minnes vi på vår relasjon til hele skaperverket. I nattverden forkynner vi Kristi død til han kommer. Jesu død på korset gjør Gud til ett med alle lidende og undertrykte. Gjennom Jesus får vi del i den frelsen som Gud gir, den Guds gjerning som setter oss fri til å tjene Gud og gir de undertrykte verdighet og oppreisning.

*Vi takker deg, visdommens Gud,
for ditt måltids dype hemmelighet.
Brødet vi har brutt, er ett.*

*Din Sønn har gitt sitt liv for én verden og én menneskehet.
Vi ber deg: Hjelp oss å høre det ropet du har hørt, å se den noden
du har sett, og elske vår neste som oss selv.
(Fra kirkens liturgi)*

Velsignelse og utsendelse

*«Herren velsigne deg og bevare deg.
Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig.
Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred».*

Ved avslutningen av hver gudstjeneste lyses velsignelsen. Ordet velsignelse betyr «å tale vel om». Guds gode ord følger oss ut når gudstjenesten er slutt. Samtidig er Guds velsignelse mer enn ord. Å være velsignet av Gud er å bli båret av Guds kjærlighet i livet. Å være velsignet betyr ikke et liv uten bekymringer, sorger og nød, men at Gud er med oss i alle dager og alle slags dager. Den nære sammenheng mellom ordet skape og (vel)signe på samisk: sivdnidit, hjelper oss til å se enda tydeligere at jorda, skaperverket omfattes av velsignelsen.

Velsignelsen sender oss ut med kraft og mot til å møte de oppgavene og utfordringene som venter på oss. Velsignelsen har et universelt språk som treffer folk over hele jorden til ulike tider. Slik har det vært helt siden Aron løftet hendene og velsignet Guds folk.

Velsignelsen og lovprisningen er tett forbundet. Vi kan gi Gud vår lovsang som takk for den rike velsignelsen vi får. Gud omslutter oss med sin nåde og fred. Det er Guds kjærlighet som tilgir, som trekker oss til seg igjen og igjen. Det er Guds fred som gir ro og hvile uansett hvor tungt og vanskelig livet kan være.

Vi sendes ut i hverdagen igjen, ut av Guds hus der vi har vært samlet til gudstjeneste. Vi kan leve i velsignelsen, med fornyet kjærlighet, tro og håp.

Dette er avslutningen på gudstjenesten og begynnelsen på vår videre tjeneste for Gud. Skaperverkets storhet og skjønnhet vitner alltid for oss om Guds kjærlighet:

*Signa være
jorda
den vakre blå planeten,
heimen vår i kosmos.
Signa være
all god vilje
ærlegdom og kjærlege gjerningar*

*Signa være
lyset
i menneskehjarta.
Mätte det veksa seg sterkt,
famma om mørkret
og føda fred og forsoning*

Referanser

Side 7: Bønn «Tilgi oss, Gud». José Carlos de Souza, Brasil.
O: Estrid Hesselund, 2006
Side 10: Bønn «Gud, himmelske Far!». T: Sørsamisk bønn av Anna Jacobsen.
Side 11: Salme «Takk gode Gud for alle ting». T: Olov Hartman etter «Solsangen» Frans av Assisi O: Eyvind Skeie.
Side 17: Bønn «Gi oss, Gud, en visjon om vår verden».
Living Spirituality Network O: Estrid Hesselund
Side 22: Velsignelse «Signa være jorda». Margareta Melin O: Kari Veiteberg.

Lovisa Mienna Sjöberg: Att leva i ständig välsignelse En studie av sivdnidit som religiös praxis, Teologisk Fakultet, Universitetet i Oslo © 2018
Doktoravhandling forsvart ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Bildehenvisninger

Side 5 Pixabay
Side 15 Istockphoto.com
Andre bilder Thomas Berbom

ET BUDSKAP FRA BISPEMØTET

Jorden er truet. Klimakrisen som rammer vår klode truer vår eksistens, ødelegger jordens mangfold og skaper store globale forskjeller mellom mennesker. Både lokalt og globalt skal kirken gi håp og mot.

Bare sammen kan vi gjøre det som er nødvendig. Vi må finne løsningene sammen og bære byrdene sammen. Vårt oppdrag er både å være en kritisk stemme, men samtidig delta i en konstruktiv samhandling med politiske og økonomiske beslutningstagere for å forsterke veien mot et grønt skifte lokalt, nasjonalt og globalt. Kirken må utfordre strukturene som forsterker urettferdighet og ulikhet under klimakrisen.

Bispemøtet oppfordrer til en bred samtale om hva som kreves for å forhindre skaperverkets fullstendige krise. Med dette heftet vil Bispemøtet inspirere til handling for en god og rettferdig forvaltning av skaperverket.

Heftet bruker gudstjenestens ulike ledd til å utfolde de ulike aspekter ved møtet mellom kristen tro, skaperverket og klimautfordringene. Gudstjenesten rommer alle sider ved livet, og gir styrke og mot til å møte dem.

DEN NORSKE KIRKE

Bispemøtet